

L'ús toponímic de *cabeç* és sobretot valencià: freqüentíssim en el vast terme de Xixona, no ho és menys a Castalla, i després en la comarca del Xúquer, on Giner (1955) me l'assenyalava a Picassent, Alginet, Carlet, Alberic, i en realitat forma zona contínua, car jo també ho he sentit a Tibi (una dotzena per a 'tossalet, tossal'), no menys nombros i constant a Ibi (mentre que a Onil ja sento *kabêso*); i, encara que després s'esclarissa més, hi ha almenys el *Cabeç Gros de Calibre* a Alcalà de la Jovada, i en aquesta mesura menys intensa reprèn encara al Nord de la capital, p. ex. el *Cabeç Bord* entre Nàquera i Morvedre, etc. (1962-63). A la banda del Xúquer el que es diu més és el diminutiu *cabeçol* (com el *Cabeçol de l'Aranya* a Torrent, 1962)¹⁶ o *cabeçolet*: especialment per a cada un dels serrats que enfila un camí si després ve baixada; a Castalla *cabeç* és ja més aviat un turó elevat, i més o menys pertot es tracta de cima de contorns més o menys arrodonits (com em precisaven a Xixona).

Altrament la forma *cabeç* és la pròpia del que podríem dir la zona o franja oriental del valencià meridional, on no cal pensar en una importació del cast. *cabezo* (per a aquest veg. els treballs de MzPi. i DCEC I, 557b7-15) no sols per la forma sinó per l'enorme, antic i constant arrelament toponímic; però aquesta raó persisteix més a l'Oest, on apareix, també amb domini contigu, la forma *cabeço*: a Castalla es notà que *cabeç* ho deien per als vessants xixonencs, però en la part ponentina d'aquell muntanyós terme només se sentia *kabêso*, i això és el que anoto pertot a Bocairent, Alfafara, Banyeres de Mariola, Biar, el Pinós de Mondèver i en tota aquella zona (dotzenes a cada poble); també, d'altra banda, a Llíria molts, en comarca on ja fóra menys desenraonat de creure en una imitació dels xurros; si no fos que això reprèn més al Nord, intensament, a l'Alcalatén: alguns a Figueroles, moltíssims a Lluçena i en veiem encara en el Maestrat (Vilafranca, cota 1280, mapa IGC a 26 × 27 minuts).

En conjunt crec que es pot donar per segur que pertot és supervivència de la toponímia mossàrab, i bé pot ser que la forma en *-eç* sense o no es degui a catalanització parcial sinó a divergències en el dialecte pre-català o en l'arabització. Ultra les dades mossàrabs aplegades per Simonet, *Glos.*, p. 68, s. v. *cabîða* i *cabçila*, i el que diguérem MzPi. i jo, cf. *Alcabicio*, nombre: *Cabicio* en *PAlc.* (97a31, crec antic topònim granadí, i *Alcabet* despoblada del p. j. de Tudela, nav., de *Al-kabêð* o *-ts*). L'antiguitat en terra valenciana està, altrament, assegurada per dades escrites: *los Cabeçolos de Cullera*, ja apareixen en doc. de 1271-72 (MzFerrando, *Cat. Docs. Val. de l'AAA* I, 1242); no és gens segur que hom tingui raó (eds. Casac., Sold.) d'accentuar *cabeçol* en la Crònica de Muntaner (cap. 134 i 122; iv, 50.21, 17.27): «los dos mília sirventes de la Llegendaco tengren forts tots ensens, e preseren un *cabeços*», si bé és veritat que un dim. en *-ó* no fóra cosa inoïda: de fet en sé un cas, però és únic (el *Cabeçol de Vila*, al peu de la serra,

a Benigànim, 1962); i no oblidéssim que, per empor danès que fos, Muntaner, era ciutadà de València i hi residia en escriure la *Crònica*.

DERIV.: *Cabeçada* 'arnès de mul' [1523]; per a l'acc. 'caparrada', veg. la cita que dono a BRANDAR; aran. *cabeçada* 'els alts d'un prat'. *Cabeçana* pall. (Talatn, *AlcM*), en català més aviat en la forma sincopada *capçana* (infra), però suposo que des de Talarn deu seguir cap al Nordoest, car *cabezana* és antic i molt estès a l'Aragó (*cabeçana* set vegades en els furs de 1350, i en inventari de 1374, *RFE* xxix, 119-120), avui «cabestro» (Peralta, Boraio), i així es registra a quasi tot l'Alt Aragó (*BDC* xxiv; Kuhn, *ZRPh.* lv, 587), generalment per al proveït de picarols, almenys des de la Sierra de Guara i la Vall de Tena fins a Ansó; i també tenim aran. *cabeçà(n)* f. en aranès, i en el gascò bigordà *cabessaa* és «le haut d'un champ» («vers Barèges», Lespy-R., *Supl.*). *Cabeçatge* mena de tribut per cap: «per tal servey / e valentia, / per cortesia, / de tot peatge, / e *cabeçatge*, / marabatí, / la enfranquí / lo rey seu Pere», JRoig (*Spill*, 7258), «J. B., assessor de les Baronies de Santes Creus, cobrava una lliura de salari per una sentència contrària als demandants, contra un *cabessaite* posat pel Consell», a. 1715 (Dan. Recasens, *La Secuita*, p. 39). *Cabeçar* intr. 'formar l'espiga' ribag.: «el blat que llastonea no llega a *kabêða*» Alins de Llitera (1965); 'formar bulb' or.

Cabecer mallorquí «el missatge major de les possessions de muntanya» (*Boll. del D. L. C.* iv, 342); *cabecera*. *Cabeçola* '+'cert tall o plat que ofereix un carnisser' en un text popular val. (*Pensat i Fet*, 1952, 28), i altres accs. val. (*AlcM*). *Cabeçal*, *cabeçalet*. *Cabecejar* mall. sembla castellanisme. *Cabecet*. *Cabecinal*. *Cabeçó*, cf. supra. *Cabeçot*; *cabeçota*. *Cabeçut*; *-çuda*.

Capçar [probablement Aversó, *Torcimany*, c. 1390, *capçé* 574.40, *capçà* 7.46; S. xvi, val. *DAG.*; 1571, *AlcM*] d'un ll. vg. CAPITIARE, cf. infra *escapçar* EX-CAPIT-IARE, possiblement derivats directes de CAPUT, -PITIS, si bé (donada la raresa de les formacions postnominals en -IARE) en convergència amb la derivació de CAPITIUM: «amb el manto sus del coll / vestits a la catalana / --- / y el pumump *catsat* de plata», romanç que sembla ross. del S. xviii (Milà, *Romillo.*, 91.11); «l'oncle anava seguint --- ab son fuet *capsat* de plata a la mà», Genís Ag., 1878, *Mercè de Bell.*, 190; «senyors de *capsada* vara y bastons ab penjarelles», Pons i Mass., *La Colla del Carrer* xvi, 251; «guants blancs i corbata idem; *capsat* tot ab l'imprescindible barret de copa alta, lluhent y brunyit com si fos de acer», MVayreda, *Sang Nova* v, xii, 441; «les *Cançons de Pandero* --- que em diu que vol aplegar en un llibre, desitjant *capçar-lo* amb aquesta impressió meva», Maragall a Serra i Boldú, 1903 (*O. C.*, 1960 I, 824a); segueix essent popular, sobretot en parlars orientals, *CostManc.* I, s. v.; «haviem de *kapsá* el muro» 'fer el capdamunt d'un mur o una muralla' sento a la Nou de Berguedà, 1964; *capçat*.

Capça, cat. or. i ross., força estès comarcalment i